

บทที่ ๑

บทนำ

โดยทั่วไปถ้ามีโครงการสร้างเขื่อนขึ้นที่ใด ย่อมมีประชาชนกลุ่มหนึ่งที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน ทัศนคติที่มีต่อการสร้างเขื่อนของคนกลุ่มนี้ มักจะออกมาในแง่ลบ ตัวอย่างเช่น การสำรวจทัศนคติของประชาชน ๔ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนประมง ซึ่งเชื่อมระหว่างเขื่อนน้ำลิก และเขื่อนน้ำมอญ ให้เป็นแหล่งเก็บน้ำแหล่งเดียวกันที่มีขนาดใหญ่ ผลการสำรวจทัศนคติปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อต้านต่อโครงการดังกล่าว โดยมีสาเหตุมาจากความกลัวที่จะต้องโยกย้ายไปจากที่อยู่เดิม กลัวว่าจะต้องสูญเสียทรัพย์สิน และไม่เห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของเขื่อน^๑

การคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาใด ๆ นั้น นอกจากความรู้ความสามารถแล้ว ความรู้สึกผูกพันเป็นพิเศษที่มีต่อท้องถิ่นที่เกิดปัญหา เป็นสิ่งที่นับว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของผู้วิจัยที่จะเลือกจุดยืนในการตัดสินใจปัญหาได้อย่างถูกต้อง

กิ่งอำเภอลำทะเมนชัย เป็นพื้นที่ติดต่อกับอำเภอลำทะเมนชัย เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นแหล่งผลิตผลทางการเกษตรที่ส่งมาขายในตลาดอำเภอลำทะเมนชัยก่อนที่จะถูกส่งต่อไปขายยังตลาดในกรุงเทพฯ หรือทางภาคใต้

ดังนั้น แม้นว่าผู้วิจัยจะเป็นชาวอำเภอลำทะเมนชัย แต่ก็รู้สึกผูกพันและเห็นความสำคัญของกิ่งอำเภอลำทะเมนชัยเป็นอย่างมาก การเลือกจุดยืนซึ่งจะเป็นประโยชน์เฉพาะของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในระหว่างรัฐ และประชาชนในท้องถิ่นดังกล่าวย่อมหมายถึงว่า ผลประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องสูญเสียไป ผลประโยชน์ของชาตินั้นเป็นสิ่งที่เราทุกคนยอมรับว่ามีความสำคัญยิ่ง แต่ก็ไม่เป็นการยุติธรรมที่จะละเลยต่อผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นเพียงคนกลุ่มน้อย

^๑ Nisa Vichapand, Socio-Economic Conditions of Some Villages in The Pa Mong Study Area and Their Opinions About the Dam (Social Science Research Institute, Chulalongkorn University, 1975), p. 7.

จุดยืนที่เป็นกลางในการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงเป็นภาระผูกพันที่ทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกิ่งอำเภอพะโต๊ะ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่กับกิจกรรมทางการเมือง : การศึกษาผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนที่กิ่งอำเภอพะโต๊ะ นี้ ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า กระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในกิ่งอำเภอพะโต๊ะมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้างเขื่อน ความสัมพันธ์ดังกล่าวปรากฏออกมาในลักษณะที่ว่า ถ้ากระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่มีระดับสูง กิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้างเขื่อนก็จะมีระดับสูงตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม ถ้ากระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่มีระดับต่ำ กิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้างเขื่อนก็จะมีระดับต่ำตามไปด้วย

ปัญหาอันดับแรกที่ผู้วิจัย และนักรัฐศาสตร์อื่น ๆ ประสบในการศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ ก็คือ ปัญหาในเรื่องการให้คำนิยามศัพท์ที่เหมาะสม เพราะเมื่อใดที่เริ่มก้าวเข้ามาข้องเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องนี้ ก็จะพบทันทีว่าได้มีการให้คำนิยามของกระบวนการดังกล่าวเอาไว้อย่างหลากหลาย ในภาวะดังกล่าวนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกกรอบของแนวความคิดที่สามารถอธิบายให้เข้ากันกับกรณีที่ทำการศึกษาเป็นเบื้องต้น จากนั้นจึงค่อยแสวงหาแนวความคิด ซึ่งสามารถใช้เป็นรายละเอียดเฉพาะในการสนับสนุนแนวความคิดหลัก วิธีการดังกล่าวนี้เป็นแนวทางที่ช่วยทำให้ภาพพจน์ที่เลือนลางของการวิจัยในเรื่องนี้ เค้นชัดขึ้น

แนวความคิดหลักของการศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่นั้น มาจากคำนิยามของนักวิชาการที่สำคัญ ๒ ท่าน เริ่มตั้งแต่ ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) ซึ่งได้ให้คำนิยามเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า "กระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่นั้น คือ กระบวนการที่ประกอบไปด้วยแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกเรื่องของความคิดและกิจกรรมของมนุษย์"^๑ ส่วน ดอยซ์ (Karl W. Deutsch) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ในรูปของคำว่า "กระบวนการการระดมกำลังในทางสังคม" อันหมายถึง กระบวนการซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญทางสังคม เศรษฐกิจ และการประพฤติปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับทางจิตวิทยาในแบบเก่าได้ถูกทำให้เสื่อมสลายไป และประชาชนเริ่มหันมาเคยชินกับ

^๑ Samuel P. Huntington, Political Order in Changing Societies (New Haven : Yale University Press, 1968), p. 32.

แบบแผนของการปลูกฝังทางสังคมและพฤติกรรมในแบบใหม่^๑ แนวความคิดของนักวิชาการทั้ง ๒ ท่านนี้ ได้ช่วยตีกรอบอย่างกว้าง ๆ ของการศึกษาถึงกระบวนการ เปลี่ยน ... ให้เป็นสมัยใหม่ สำหรับในงานวิจัยนี้ ส่วนแนวความคิดของนักวิชาการท่านอื่น ๆ ดังรายละเอียดในบทที่ ๒ นั้น เป็นแนวความคิดของแอง์ม เฉพาะในรายละเอียดที่ใช้สนับสนุนแนวความคิดหลักดังกล่าวมานี้เอง

กล่าวโดยสรุป กระบวนการ เปลี่ยน ให้เป็นสมัยใหม่สำหรับในงานวิจัยนี้ ครอบคลุมการศึกษาเฉพาะแอง์มต่อไปนี้คือ การศึกษา การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคลิกภาพ ความคิดความเชื่อ และการใช้สื่อสารมวลชน

ส่วนการศึกษาทางด้านกิจกรรมทางการเมืองสำหรับในงานวิจัยนี้ เป็นแนวความคิดมาจากนักวิชาการหลายท่านเช่นกัน แต่ที่นับว่าสำคัญ สอดคล้องกับกรณีที่ทำการศึกษา ก็เห็นจะได้แก่ แนวความคิดของพาย (Lucian W. Pye) ซึ่งตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า "ในสังคมการเมืองที่ถูกเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่นั้นจะต้องก้าวไปพร้อม ๆ กับความสามารถที่เพิ่มขึ้นของสังคมนั้น ๆ ในอันที่จะเคลื่อนย้ายประชาชนให้เข้ามาดำเนินการในระดับชาติ นอกจากนี้แล้ว กระบวนการ เปลี่ยน ให้เป็นสมัยใหม่ยังสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในวิถีทางซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการในการตัดสินใจ^๒

แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้างเขื่อนที่กิ่งอำเภอพะโต๊ะ ดังนั้น ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตเฉพาะกิจกรรมทางการเมืองดังต่อไปนี้คือ ความสนใจติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับการสร้างเขื่อน ท่าทีและความร่วมมือที่เกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อนและพฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้ง

แนวความคิดจากกว้างมาสู่แคบของกระบวนการ เปลี่ยน ให้เป็นสมัยใหม่ และกิจกรรมทางการเมืองนี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ศึกษารณีของกิ่งอำเภอพะโต๊ะ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเหมาะสมสำหรับการศึกษาในทั้ง ๒ ประเด็นดังกล่าว

^๑ Karl W. Deutsch, "Social Mobilization and Political Development," The American Political Science Review 3 (September 1961) : 493.

^๒ Lucian W. Pye, Communications and Political Development (Princeton : Princeton University Press, 1963), p. 17.

ในประเด็นของการศึกษากระบวนการ เปลี่ยน ให้เป็นสมัยใหม่นั้น เนื่องจากกิ่ง
อำเภอนี้ ตกอยู่ในสภาพล้าสมัย โดยตัดขาดจากโลกภายนอกมาเป็นเวลายาวนานในอดีต เพิ่งจะ
กลายเป็นเมืองเปิดเอาก็คต่อเมื่อมีถนนตัดผ่านเข้าไปเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ความทันสมัยในแง่ต่าง ๆ
ก็เริ่มถ่ายเทเข้าสู่ท้องที่ดังกล่าวนี้ ดังนั้น จึงเป็นจุดที่น่าสนใจว่า ตลอดช่วงเวลาของกระบวนการ
เปลี่ยน ให้เป็นสมัยใหม่ในกิ่งอำเภอนี้ ชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะได้ดูซึมและมีการปรับตัวอย่าง
ไรบ้าง

ส่วนในประเด็นของการศึกษากิจกรรมทางการเมืองนั้น ถ้าเป็นกรณีที่เกิดขึ้นในท้องที่
โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็อาจเป็นเรื่องยากแก่การจับต้องได้ แต่สำหรับกรณีที่กิ่งอำเภอพะโต๊ะนี้ เป็น
การประจวบเหมาะกับการที่มีความคิดริเริ่มในการจัดทำโครงการการสร้างเขื่อนขึ้นที่นี่ ประชาชน
ส่วนใหญ่ในกิ่งอำเภอนี้ต่างได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้อาศัยการวัดกิจกรรม
ทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการ สร้างเขื่อน ซึ่งมีระดับที่สามารถเห็นได้อย่าง
ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เพื่อที่จะไม่ให้งานวิจัยนี้เป็นการรายงานผลการวัดของแต่ละแนวความคิด
โดยปกติธรรมดา ผู้วิจัยจึงได้จับโยงแนวความคิดทั้ง ๒ ทางเข้าด้วยกัน โดยตั้งเป็นสมมุติฐานในแง่
ของความสัมพันธ์ที่อาจจะเกิดขึ้น จากนั้น ได้ทำการศึกษาตามกระบวนการวิจัย กล่าวคือ การ
รวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาตรวจสอบความถูกต้องของสมมุติฐานที่ตั้งไว้